

BRAȘOVUL ȘI LUPTA ANTIOTOMANĂ A ȚĂRILOR ROMÂNE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XVI-LEA

de CAIUS T. JIGA

Unitatea de limbă și de cultură dintre cele trei țări românești, a format baza făuririi și dezvoltării raporturilor economice, culturale și politice dintre ele. În timpul secolelor XV și XVI raporturile politice au avut un scop comun: lupta împotriva dominației otomane.

Datorită dezvoltării sale economice și a rolului său comercial internațional, Brașovul a avut o importanță deosebită în sprijinirea și promovarea raporturilor politice.

Cunoașterea cât mai neîntârziată a mișcării armatelor turcești, a pregătirii lor în vederea unei invazii a Europei de răsărit și de apus, era o preocupare constantă a contemporanilor.

În prima jumătate a secolului al XVI-lea, documentele timpului ne dau o imagine clară asupra solicitărilor aproape neîntrerupte făcute brașovenilor în acest sens.

Vicevoievodul Transilvaniei cere (1502, ian. 1) brașovenilor confirmarea unor zvonuri despre anumite pregătiri și concentrări de trupe turcești la sudul Dunării în vederea unei invazii¹.

Pe arena politică internațională a Europei se produc anumite fapte, menite să-i slăbească puterea de rezistență. Regele Ungariei, Vladislav al II-lea este cuprins de mari griji. În 1503, noiembrie 9 el scria dogelui Venetiei: „Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, e chinuit de o boală lungă și a ajuns la grele bătrânețe”². „Aletul”, „eroul”, „scutul puternic” din răsărit al civilizației, cum fusese numit Ștefan cel Mare, era pe patul de suferință.

Pentru ca lucrurile să nu ia o întorsătură neașteptată, se dau dispoziții de pregătire militară intensă brașovenilor (1504, febr. 25)³.

Deși pe patul de moarte, Ștefan cel Mare avusese grijă să anunțe starea gravă în care se găsea Moldova; fiind singură, lipsită de orice ajutor, nu putea

¹ Hurmuzaki-Iorga, *Documente privitoare la istoria românilor*, XV, partea I, Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelen (Bistrița, Brașov, Sibiu), București, 1914, p. 157 („... Cezar Turcorum nunc validum instaurare fecisset exercitum...”).

² Sanuto, *Diarii*, V, p. 581; cf. I. Ursu, *Ștefan cel Mare domn al Moldovei de la 12 aprilie 1457 până la 2 iulie 1504*, București, 1925, p. 275—276. Relațiile cu transilvănenii și cu regele Ungariei Vladislav al II-lea au rămas cordiale până la moarte.

³ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV/I, p. 164.

să reziste mult timp unui atac masiv al trupelor otomane. Brașovenii primesc (1504, iulie) ordin să păzească bine toate drumurile și potecile care duc spre Moldova și, dacă au, să trimită îndată noi știri despre turci ⁴.

Între timp Ștefan cel Mare închide ochii ⁵ spre regretul unanim, iar cere-rile adresate brașovenilor pentru transmiterea știrilor sînt insistente (1504, iulie 20) ⁶ și se repetă (1504, sept. 17) ⁷. Totuși, buni organizatori, ei știu să mențină cele mai bune relații cu voievozii țărilor române pe care îi informează la timp despre cele ce se petrec în lumea din Apus. Astfel, voievodul Țării Românești, Radu cel Mare, le mulțumește (1504, oct. 22) ⁸ pentru veștile trimise, dar la cîțva timp după aceea nu uită să-i informeze că sultanul l-a chemat la Poartă cerîndu-i 4000-5000 de pîrbeji ⁹.

Prin grija continuă și cunoașterea tuturor măsurilor de prevedere, administrația Brașovului reușește să organizeze un bun serviciu de aflarea și transmiterea tuturor știrilor, atît de folositoare în lupta comună împotriva otomanilor.

Știind cît de grele și costisitoare sînt trimiterile de oameni peste hotare, regele Ungariei, Vladislav al II-lea se adresează (1508, ian. 10) ¹⁰ tuturor solilor, trimișilor și curierilor, rugîndu-i ca atît la plecarea, cît și la întoarcerea din ținuturile transilvane să nu solicite localnicilor cai, căruțe și alte lucruri.

Sacrificiile oricît de mari, pe care le fac brașovenii nu îi opresc de la obligația transmiterii știrilor.

Astfel ei comunică (1509, ian. 1) ¹¹ voievodului Transilvaniei primele știri privind evenimentele petrecute în Țara Românească pe timpul lui Mihnea cel Rău.

În acțiunea menținerii bunelor raporturi, brașovenii sînt ajutați și de alți demnitari transilvăneni. Cîțiva soli munteni care se reîntorc din Țara Românească în 1510, primesc scrisoare de protecție de la Mihai Horváth, castelanul cetății Făgărașului ¹². Ceea ce nu se spune în act, dar vom găsi în alte surse contemporane și în socotelile Brașovului, este că trimișii voievozilor Țării Românești și ai Moldovei, primeau aproape întotdeauna însoțitori și conducători (șhizi) pentru a-i feri de riscurile trecerii munților, care se făcea în condițiuni deosebit de grele.

⁴ *Ibidem*, p. 165.

⁵ Se știe că Ștefan cel Mare a decedat la 2 iulie 1504, orele 4 dimineața; I. Ursu, *op. cit.*, p. 277.

⁶ Hurmuzaki-Torga, *Documente*, XV/I, p. 166; cf. și Arh. st. Brașov, Fond Primăria Brașov, Colecția Fronius, I, nr. 94.

⁷ *Ibidem*, p. 168 („... ut omnia quae ex parte Turcorum atque Wayvodarum Moldaviae et Transalp. cognoscere potestis, nobis per hunc nuncium significare velitis...“).

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, p. 169—170.

¹⁰ *Ibidem*, p. 179 și Arh. st. Brașov, Fond Primăria Brașov, Colecția Privilegii, p. 283 („... nec non currum pro vectura ordinacionem ... et damnum non modicum... «compellere» ...“).

¹¹ *Ibidem*, p. 189, nota 4, cu numele celor răpuși.

¹² Arh. st. Sibiu, Documenta Litteralia, U. V. nr. 125.

Știrea atacării Moldovei de către tătari (1511, aug. 1) este adusă la Brașov, împreună cu știrea despre 200 de soldați trimiși drept ajutor de Regele Ungariei Vladislav al II-lea. Acesta cere însă și alte informații despre turci¹³.

Făcându-și datoria în mod conștiincios, brașovenii primesc (1512, iunie 18)¹⁴ mulțumiri, dar și invitația de a continua cu aceeași conștiinciozitate transmiterea știrilor.

Și între anii 1513-1523 brașovenii continuă să primească aceleași solicitări. Rînd pe rînd, voievodul Transilvaniei Ioan Zápolya (1516, aprilie 4)¹⁵, (1519, ian. 18)¹⁶, vicevoievodul Transilvaniei Ludovic Barlabássy (1519, aprilie 14)¹⁷, (1519, iulie 27)¹⁸, (1521, mai 9)¹⁹, apoi regele Ungariei Ludovic (1521, aug. 12)²⁰, sau vicevoievodul Transilvaniei Ștefan Báthori (1521 dec. 29)²¹, le cer știri despre turci și le mulțumesc pentru cele aflate și transmise.

Anii 1522-1523 sînt deosebit de bogați în schimbări rapide, datorită evenimentelor ce se succed în urma incursiunilor repetate ale turcilor în Țara Românească. Alungarea voievodului Vladislav, înlocuirea lui prin Teodosie, pe care se grăbește să-l schimbe Mehmed-beg, dar fără succes din cauza victoriilor lui Radu de la Afumați, sprijinit de voievodul Transilvaniei Ioan Zápolya, formează o serie de interese diverse. Ele se răsfrîng și în activitatea trimișilor și a curierilor care sosesc și pleacă din Brașov.

Dovezi ample asupra acestei perioade de intensă activitate diplomatică, găsim în socotelile Brașovului²².

În socotelile Brașovului au fost notate de fiecare dată cheltuielile municipalității, făcute cu prilejul sosirii și plecării unor înalți demnitari, oameni de încredere sau slujbași. Cheltuielile erau înscrise la rubrica debitelor, fiind considerate drept sume plătite ca avans pentru ceea ce astăzi am putea numi „cheltuieli de reprezentare” sau de „protocol”. Sumele nu erau aceleași, fiind în funcție de categoria din care făcea parte cel trimis sau primit în găzduire.

De la început trebuie să facem deosebire între mai multe categorii de reprezentanți diplomatici și de trimiși.

¹³ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XVI/I, p. 211.

¹⁴ Arh. st. Brașov, Fond Primăria Brașov, Colecția Fronius, I, nr. 111, inedit, Regele Ungariei Vladislav al II-lea către brașovenii.

¹⁵ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XVI/I, p. 232.

¹⁶ *Ibidem*, p. 238: vicevoievodul L. Barlabássy comunică brașovenilor știrile primite de la voievodul Moldovei asupra primejdiei unui mare atac al tătarilor și turcilor. îi roagă să pregătească 40 de călăreți buni.

¹⁷ Arh. st. Brașov, Fond Primăria Brașov, Colecția Fronius, I, nr. 138; vicevoievodul Transilvaniei L. Barlabássy îi roagă să trimită dincolo oameni de încredere care să afle știri despre turci pe care să le transmită imediat.

¹⁸ *Ibidem*, Colecția Fronius, I, nr. 140, inedit confirmînd primirea veștilor despre turci; același vicevoievod roagă pe brașovenii să recompenseze cu 2 florini pe curierul care a transmis știrile, căci s-a purtat cu deosebită credință.

¹⁹ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XVI/I, p. 250, același vicevoievod și despre intențiile lui Mehmed-beg de a invadea Transilvania.

²⁰ *Ibidem*, p. 253—254.

²¹ *Ibidem*, p. 256.

²² *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt*, I, 1503—1526, Brașov, 1886 (mai jos Quellen).

Prima categorie era formată din trimișii extraordinari ai voievozilor Țării Românești, sau ai Moldovei, cât și ai regelui Ungariei, ai voievodului Transilvaniei, sau ai municipalității brașovene. Boieri sau reprezentanți ai claselor feudale cu funcții de mare răspundere, ei veneau să îndeplinească anumite misiuni de încredere deosebită în numele domnitorului, al regelui, sau al consiliului municipal brașovean. Aproape niciodată nu veneau singuri și nici nu plecau singuri de la Brașov, ci aveau însoțitori. Fiecare din ei primea la Brașov și în altă parte, găzduirea la care îi dădea dreptul rangul și misiunea deosebită ce avea de îndeplinit.

Un trimis extraordinar al voievodului Țării Românești, Vladislav al III-lea, venea în octombrie 1520 la Brașov să anunțe moartea sultanului Selim ²³. O misiune de aceeași importanță o formează transmiterea acestei vești printr-un înalt demnitar transilvan la curtea regelui Ungariei Ludovic, la Pesta, unde acesta rămîne cinci săptămîni ²⁴. Însuși regele Ungariei Ludovic ține să mulțumească brașovenilor pentru grija ce-au avut-o, comunicîndu-i această veste importantă și nu uită să adauge că se va bucura dacă vor continua să-i trimită tot ce pot afla, mai ales în privința pregătirilor sau mișcărilor de trupe turcești ²⁵.

Cu vești despre turci vin din partea voievodului muntean Radu de la Afumați, boierii Sava (1521, ian. 2) ²⁶, (1521, mai 30) ²⁷ și Mogoș (1523, febr.) ²⁸, care aduce știrea căderii Rodosului, apoi vornicul Sabin ²⁹ și Radu Grămăticul (1523, martie 23) ³⁰. Aceștia din urmă vin din partea aceluiași voievod muntean cu scrisori de bună vecinătate și dorința de a menține cele mai bune relații cu principatul Transilvaniei. O misiune de mare importanță are de îndeplinit și logofătul Paul (1523) ³¹, care este primit cu toate onorurile cuvenite unui reprezentant personal al voievodului Radu de la Afumați. Fînd alungat de Vladislav al III-lea, însuși voievodul Radu de la Afumați vine la Brașov (1523, mai) ³² pentru strîngerea oștilor împrăștiate.

Și trimișii voievodului Moldovei au parte de aceeași primire ³³.

²³ *Ibidem*, p. 281: "... oratori domini waywodae Transalpinensis qui venerat bonum nuncium de mortem ejusdem imperatoris referendum, vinum, panes et carnes, dono dato, (et 2 cubulos avenae) pro asp...").

²⁴ *Ibidem*, p. 283: "... ad Budam ... mortem imperatoris Thurcorum Zelym, denuntiant ... " și alte cheluieli.

²⁵ Arh. st. Brașov, Fond Primăria Brașov, Colecția Fronius, I, nr. 144; regele Ungariei, Ludovic către brașoveni, mulțumind pentru grija avută prin comunicarea morții sultanului turcesc; îi roagă să continue.

²⁶ *Quellen*, p. 324: "... nuntio domini waywodae Transalpinensis ... dono dato fl. 4 asp. 25 ...".

²⁷ *Ibidem*, p. 339, 1521, mai 30: "... quando tulit rumores de ipsis Thurcis...".

²⁸ *Ibidem*, p. 508; "... nuntio domini waywodae Transalpinensis, ferenti rumores de captione urbis Rhodiana ...", însoțit de J. Kisch.

²⁹ *Ibidem*, p. 509: "... Czbin Wornik avenam ... " vine călare.

³⁰ *Ibidem*, p. 510.

³¹ *Ibidem*, p. 505.

³² *Ibidem*, p. 513.

³³ *Ibidem*, p. 526.

Pe de altă parte, solii transilvăni, fie că sînt trimiși de voievozii Transilvaniei sau de municipalitatea Brașovului, aveau cîte doi sau trei însoțitori. De cele mai multe ori trăsurile și caii însoțitorilor făceau parte din suita trimisului, ceea ce era specificat de fiecare dată.

Cu diferite misiuni importante sînt trimiși: judele Matei Zeller (1512, oct. 21)³⁴, Ion Ursino³⁵, solul Petru Schram (1523, ian.)³⁶, Benedict Czako (1523, febr.)³⁷, dar mai ales cunoscutul patrician brașovean Ioan Fuchs, însoțit de Tyss, a căror misiune (1523, apr. 30)³⁸ reclamă cheltuieli extraordinare. Una din aceste delegații, probabil aceea condusă de I. Ursino, răspunde invitației voievodului Neagoe Basarab (1520, apr. 26)³⁹ de a asista la sfințirea mănăstirii Curtea de Argeș. Probabil ca urmare a unei cereri ajunsă la Brașov prin boierul Magsin (1523, iunie 10)⁴⁰ este retrimis patricianul brașovean Martin Druden la voievodul Moldovei, cu 200 fiorini⁴¹. Tot în cadrul unei misiuni extraordinare pleacă în Moldova cărturarul („baccalaureo”) George (dec. 12)⁴², cu un prieten al său.

A doua categorie de trimiși era formată din cei care îndeplineau slujba de curier, fiind un „credincios” sau „apropiat” („familiarus”) al voievodului sau al principelui.

Se știe că pentru a-și putea îndeplini mai bine însărcinările, curierii principelui Transilvaniei purtau o tablă mică de argint pe care era săpată pajura principatului, fapt pentru care erau numiți „tabellarius”⁴³. În aceeași categorie ar intra însoțitorii, oamenii de încredere, conducătorii sau ghizii solilor cu misiuni extraordinare. Aceștia, fiind trimiși de municipalitatea Brașovului sau de alte foruri ale administrației transilvane în interes de serviciu, primeau o indemnizație fixă, socotită după numărul de zile petrecute în misiune. Astfel de însărcinări îndeplinesc în 1523, curierii Bartusch (aprilie 24)⁴⁴, Ianos (martie 25)⁴⁵, Medves (aprilie)⁴⁶ și Zold (aprilie)⁴⁷, care însoțesc diferiți boieri din Țara Românească. Același oficiu îl îndeplinește curierul Francisc Barthok (oct.)⁴⁸, cît și fiul lui George Bumbback, reconducînd în Moldova pe un sol al boierilor moldoveni (sept. 30)⁴⁹.

Cum era și firesc, curierii, adeseori oameni de încredere sau apropiați voievozilor români, aduceau scrisori importante, ca aceea relativă la situația

³⁴ *Ibidem*, p. 196: „... iudici et domino M. Zeler ad Transalpinum”

³⁵ *Ibidem*, p. 280—282, 284, 289, 290—292.

³⁶ *Ibidem*, p. 519 și 522.

³⁷ *Ibidem*, p. 526.

³⁸ *Ibidem*, p. 509 și 511.

³⁹ *Ibidem*, p. 281.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 517.

⁴¹ *Ibidem*, p. 518.

⁴² *Ibidem*, p. 534.

⁴³ *Ibidem*, V, p. 558: „... bemeldter tabellarius”.

⁴⁴ *Ibidem*, I, p. 513.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 511: „... cum Radul boyarone ... pro salarium octo dierum ... asp. 32”.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 512: „... ad regnum Transalpinum inducere expensas et salarium ... flor. 1 asp. 28 ...”.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 510.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 530.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 526: „... pro subsidio flor. 1 asp. 12 ...”.

turcilor (1520, mai 17)⁵⁰, sau cele adresate direct voievodului Transilvaniei (1521, mai 17)⁵¹. Chestiuni importante de înarmare rezolvă și trimisul spătarului Stanislav (1520, mai 27)⁵², cât și curierul personal al voievodului Vladislav al III-lea⁵³.

O misiune de bună vecinătate îndeplinesc curierii voievodului muntean cu invitația la nuntă (1520, ian. 21)⁵⁴, cât și muntenii Coman⁵⁵, Alexe⁵⁶ și Cristian⁵⁷, care vin de mai multe ori la Brașov.

Însărcinările „oamenilor de încredere” transilvani sînt asemănătoare. Misiunea lui Mihai Rațiu în Moldova (1520, ian. 8)⁵⁸, este cunoașterea intențiilor tătarilor, iar a lui Aldea în Muntenia (1520, iunie 20)⁵⁹ să afle despre eventuale concentrări de trupe turcești. De fiecare dată Ianoș (1523, martie 26)⁶⁰ și Medves (oct.)⁶¹, aduc și retransmit scrisorile voievozilor din principate către conducătorii transilvani.

Schimbarea voievozilor din Țara Românească, lupta pentru reocuparea scaunului domniei, dusă de Radu de la Afumați împotriva lui Vladislav al III-lea și a comisului Radu Bădica, ajuns domn cu ajutorul turcilor, au drept urmare o succesiune neîntreruptă de curieri care vin și pleacă de la Brașov (mai-decembrie 1523)⁶².

Adeseori curierii execută drumuri și misiuni variate: Ștefan Medves duce în Moldova (1523, oct. 7)⁶³ scrisori ale domnului Gașpar de Som⁶⁴, dar la întoarcere trece prin Țirgoviște, trimis de fiul lui Valentin Kelmcs, pentru a pleca apoi în Transilvania la vicevoievozi cu rezolvarea chestiunilor ce le primeste.

Buni cunoscători ai împrejurărilor politice, oameni de încredere, în același timp patricieni înstăriți ai Brașovului, primesc în timpul anului 1523 și însărcinări dificile. Ion Kimmel (sept. 19)⁶⁵, Martin Druden⁶⁶, George Basy (oct. 7)⁶⁷ și Paul Schyrber (dec.)⁶⁸ au greaua sarcină de a găzdui și ospăta pe boierii moldoveni refugiați la Brașov, deși cunosc resentimentele și nemulțumirile

⁵⁰ *Ibidem*, p. 269.

⁵¹ *Ibidem*, p. 329: „... ferenti litteras domini Bozzorab waywodae...”.

⁵² *Ibidem*, p. 273: „... uni familiari domini waywodae Transalpini...”.

⁵³ *Ibidem*, p. 515.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 258.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 330 (1521 martie): „... domini waywodae familiari...”.

⁵⁶ Hurmuzaki-Iorga, *Documente*, XV/1, p. 159: Alexe vine la Brașov în 1506 și
1507 pentru cumpărături; cf. și *Quellen*, I, p. 273.

⁵⁷ *Quellen*, I, p. 271.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 324: „... in Moldavia prescurtatus est...”.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 276.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 511.

⁶¹ *Ibidem*, p. 527.

⁶² *Ibidem*, p. 519, 526, Voievodul Radu de la Afumați se refugiază la Brașov, este ajutat cu bani, în 27 iunie pleacă în Țara Românească, iar în 30 sept. îl găsim la Sibiu.

⁶³ *Ibidem*, p. 527.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 524: „... oratore regio ad Moldaviam...”.

⁶⁵ *Ibidem*, p. 525—526.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 526.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 527.

⁶⁸ *Ibidem*, p. 535.

ce ar putea trezi în viitoarele misiuni pe care le vor avea la domnul Moldovei, Ștefăniță Vodă. Totuși, din încredințare superioară hoierii moldoveni primesc subvenția frumoasă de 400 de florini ⁶⁹ și sînt găzduiți cum se cuvine la Brașov.

Altă categorie de trimiși, nu mai puțin importantă, avea însărcinarea de a afla știri despre anumite pregătiri de război ale turcilor, ale tătarilor, ale altor grupări ostile sau aliate, cît și despre starea de spirit, despre spriiunul, aderenții unui conducător, sau despre tulburările pricinuite de schimbările de situații, răskoale, foamete, invazii etc.

Situația politică și diplomatică de alianțe, sau război din țările românești, în continuă schimbare din cauza împrejurărilor, a intereselor diverse, a primejdiei invaziei otomane etc., trebuia să fie bine cunoscută de forurile conducătoare. Aceasta era misiunea iscoadelor numite și „exploratores”. Ele circulau pe drumuri ascunse, pe poteci de munte, pentru a nu fi observate de nimeni. Nu li se dădeau misiuni anumite și nici rezultatul încredințării avute nu era notat în registre. Totuși, găsim că unele au stat de veghe în vara anului 1515 ⁷⁰, cînd zvonuri despre o invazie a turcilor se primeau des la Brașov; altă dată un rutean îndeplinește (1520, iulie) ⁷¹ o misiune de informare în contul voievodului muntean. Din partea municipalității brașovene sînt trimiși românii Grama și Dumitru în repetate rînduri în Țara Românească ⁷². Însărcinări asemănătoare primesc românul Toader de la Zărnești (1521, martie) ⁷³ și Dimitrie de Rosis cu tovarășul său Mihai (1523) ⁷⁴ și alții.

Cei doi rivali la scaunul domnesc al Țării Românești, voievozii Bădica și Vladislav al III-lea trimit amîndoi aproape simultan iscoade în Transilvania (1523, oct. 19) ⁷⁵ pentru a ști fiecare din ei care erau sprijinitorii și dușmanii lor.

În general, acești colaboratori sînt anonimi și în socotelile municipalității Brașovului sînt trecuți sub denumirea colectivă de „iscoditori” („exploratores”).

Unii sînt de la Brașov (1521, martie și 1523, aprilie) ⁷⁶, alții sînt de la Rîșnov ⁷⁷ și din nou de la Brașov ⁷⁸. Fiecare din ei primește pentru serviciile prestate suma de unu sau doi florini ⁷⁹ ceea ce, dacă raportăm la acele timpuri, era o recompensă bănească importantă.

Astfel, datorită încrederii, devotamentului și priceperii acestor trimiși, cetatea Brașovului s-a dovedit a fi la începutul secolului al XVI-lea un centru de intensă și variată activitate diplomatică.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 535: „... hovarionibus illis perfugis ex Moldavia ... flor. 400”.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 207: „... qui in alpihus excubies et vigiliis tenuerunt...”.

⁷¹ *Ibidem*, p. 277.

⁷² *Ibidem*, p. 346: între 1521, iulie 10 și 1522, martie 5 sînt plecați în misiune, care tine 12-13 zile.

⁷³ *Ibidem*, p. 333: „... Wollacho Toder de Czerne...”.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 515: „... rebus explorandis...”.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 528.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 514: „... duobus exploratoribus ex suburbio Belgerev...”.

⁷⁷ *Ibidem*, p. 339: „... cuidam exploratori de Rosno...”; p. 514: „... duobus exploratoribus de Rosinaw ad partes Transalpinas missis...”.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 514: „... item aliis similiter duobus Bulgaris illic missis...”.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 339: „... item duobus exploratoribus... missis ad partes Transalpinas expensas ... flor. 1 asp. 40”.

DIE ROLLE DER STADT BRAȘOV (KRONSTADT) IM KAMPF GEGEN DIE TÜRKEN AM ANFANG DES XVI. JAHRHUNDERTS

(ZUSAMMENFASSUNG)

Indem sich der Verfasser auf zeitgenössische Kronstädter Stadtrechnungen stützt, weist er nach, dass die Stadt eine erstrangige Rolle bei der Übermittlung von Nachrichten über den Stand des Kampfes gegen die Türken in den Jahren 1502—1523 innehatte. Die Fürsten Munteniens und der Moldau, die Könige Ungarns, die siebenbürgischen Wojwoden verlangten und erhielten von den Kronstädtern laufend Nachrichten über den Stand der Türkenheere, ihre Angriffsvorbereitungen oder Einfallsabsichten.

Wegen der wiederholten Türkeneinfälle nach Muntenien folgen die Ereignisse rasch aufeinander, so dass der Verkehr der Abgesandten und Boten in Kronstadt in den Jahren 1521—1523 sehr rege ist.

Der Verfasser unterscheidet erstens ausserordentliche Abgesandte, die einen Sonderauftrag durchzuführen hatten, denen manchmal auch Begleiter mitgegeben wurden, zweitens gewöhnliche Boten, Stadtdiener, die oft als Führer für fremde Boten dienten, drittens Kundschafter, die auf Schleichwegen geschickt wurden.

Die Kronstädter Stadtbehörde (Magistrat) unterstützte materiell und militärisch sowohl die zahlreichen Versuche des muntenischen Fürsten Radu de la Afumați, die Unabhängigkeit vom Türkenjoch wieder zu erlangen, als auch die Beilegung der inneren Konflikte der Moldau.

Die Aussöhnung des moldauischen Fürsten Ștefăniță mit der nach Kronstadt geflohenen spalterischen Bojarengruppe, stellt ebenfalls ein anerkennenswertes Verdienst des Kronstädter Magistrates dar.